

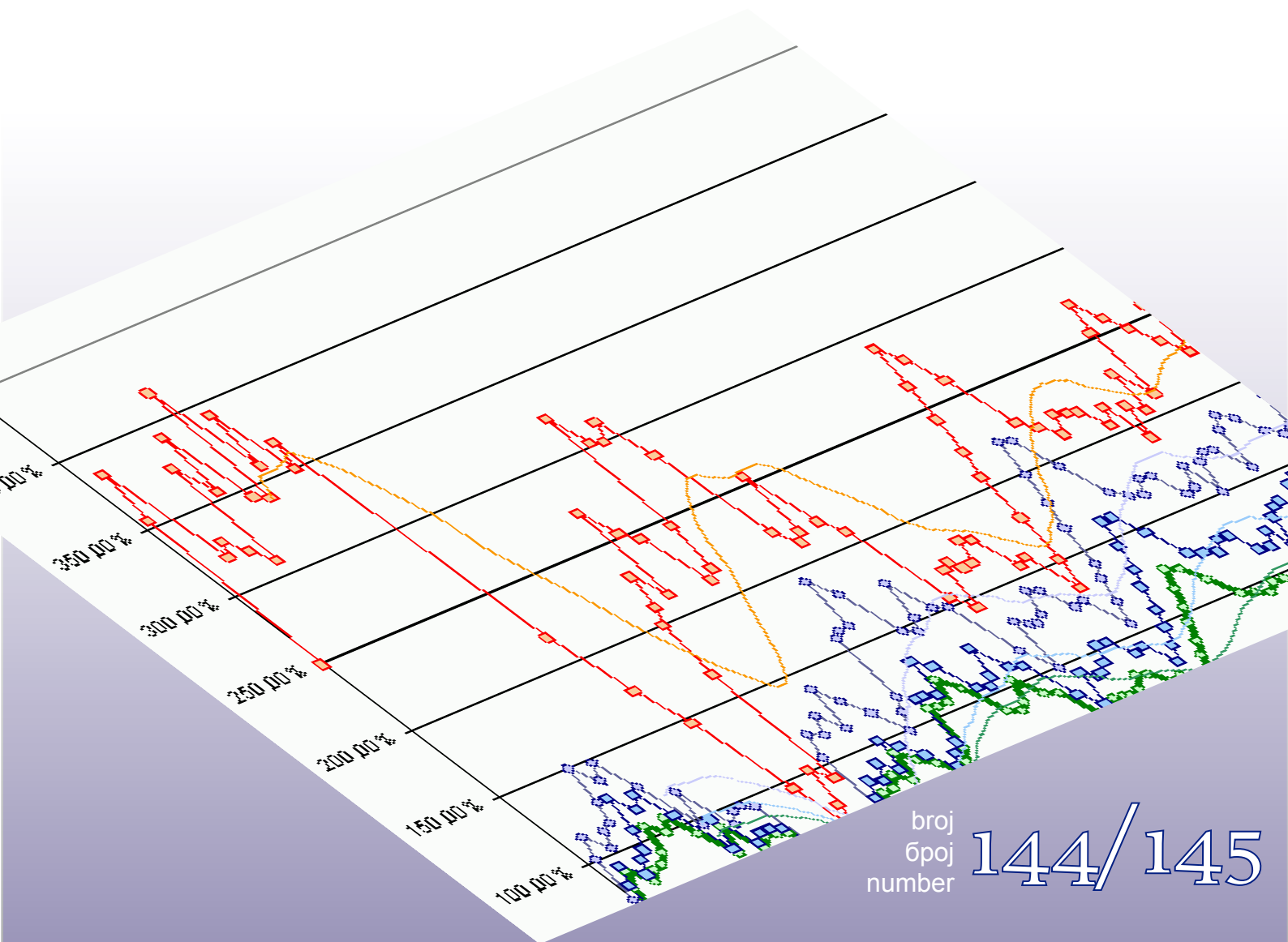
Bosna i Hercegovina
Odjeljenje za makroekonomsku analizu
Upravnog odbora Uprave za indirektno-
neizravno oporezivanje

Босна и Херцеговина
Одјељење за макроекономску анализу
Управног одбора Управе за индиректно
опорезивање

Macroeconomic Unit of the Governing Board of the Indirect Tax Authority

Oma Bilten

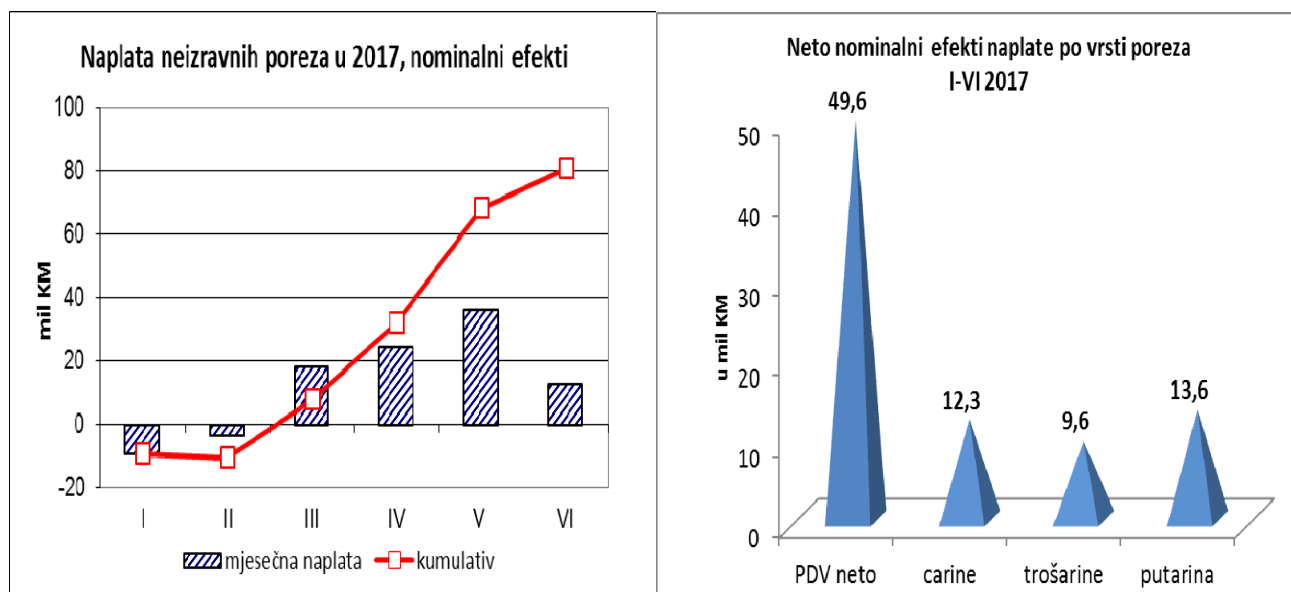

broj
број
number

144/145

Uz ovaj dvobroj

U lipnju 2017. nastavljen je trend rasta prihoda od neizravnih poreza. Prema preliminarnom izvještaju UNO po vrstama prihoda u mjesecu lipnju bruto naplata prihoda je porasla za 38,7 mil KM ili za 6,9%. Međutim, zbog snažnog rasta povrata od 26 mil KM neto naplata prihoda je bila veća za 12,7 mil KM ili za 2,7%. Pozitivna kretanja naplate prihoda u lipnju donijela su i rast bruto i neto kumulativne naplate. Neto efekti za šest mjeseci iznose 80,6 mil KM, što predstavlja rast od 3,1% u odnosu na neto naplatu u istom razdoblju 2016 (Grafikon 1). Glavni generator rasta je PDV, kojeg je naplaćeno 49,6 mil KM više nego 2016. (Grafikon 2) Potrebno je imati u vidu i visok iznos neusklađenih prihoda od 14,2 mil KM, od kojeg se znatan dio odnosi na PDV, tako da se nakon usklađivanja uplata sa prijavama može očekivati i veći rast PDV-a. Od ostalih grupa prihoda rast je zabilježen kod prihoda od carina (12,3 mil KM) i trošarina i putarina (ukupno 23,2 mil KM).

Analiza naplate prihoda od neizravnih poreza u prvom polugodištu 2017., koju predstavljamo u ovom dvobroju, pokazuje neočekivano snažan rast prihoda, na prvom mjestu trošarina i carina. Budući da je potrebno objasniti ne samo svaki (ne)očekivani pad već i rast prihoda, u analizi su predočeni faktori rasta prihoda u prvom dijelu 2017. godine.

dr.sc. Dinka Antić
šef Odjeljenja

Sadržaj:

Naplata prihoda od neizravnih poreza u razdoblju siječanj - lipanj 2017

2

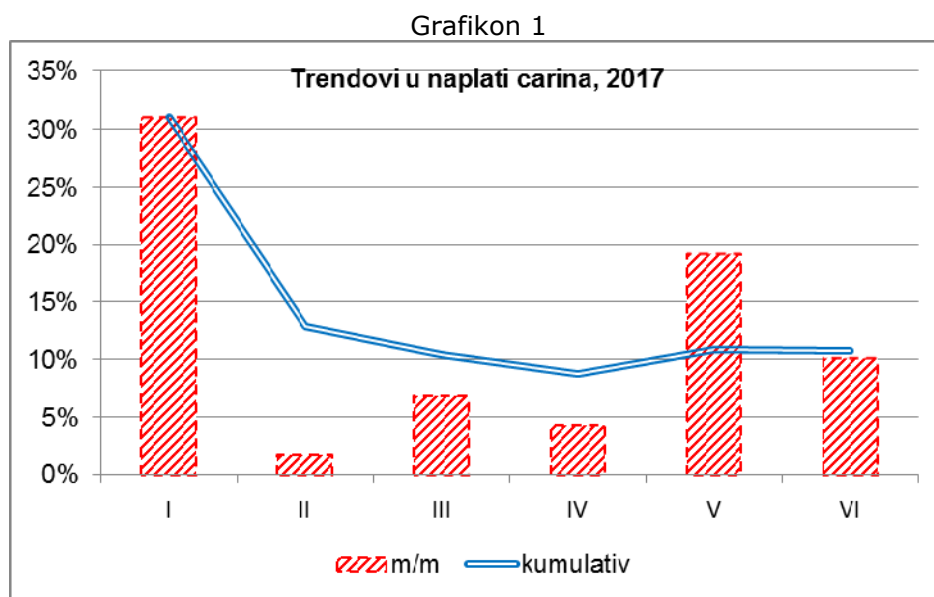
tehnička obrada : Sulejman Hasanović, IT suradnik

Naplata prihoda od neizravnih poreza u razdoblju siječanj – lipanj 2017¹

Trendovi po vrstama prihoda

Carine

Mjesečni rast prihoda od carina od 10,2% u lipnju predstavlja nastavak pozitivnih trendova iz prethodnih pet mjeseci (Grafikon 1). Pregled mjesečne naplate prihoda od carina u 2017. ukazuje na kontinuirani pozitivan trend u naplati i širok raspon mjesečne stope rasta od minimalnih 1,9% u veljači do maksimalnih 31% u siječnju (Grafikon 1).

Nastavak trendova u naplati u lipnju dodatno je učvrstio kumulativnu stopu rasta ukupnih prihoda od carina na 10,8%. Snažni rast naplate prihoda od carina je izvan svih očekivanja, jer se zbog primjene adaptiranog SSP sa EU očekivao značajan pad prihoda od carina². Nakon posljednje faze liberalizacije uvoza sa EU prihodi od carina bi se u najvećoj mjeri ubirali samo na uvoz iz trećih zemalja. Za sagledavanje prvih efekata primjene adaptiranog SSP-a potrebne su sveobuhvatne i dublje analize. Ipak, može se pouzdano zaključiti da se značajni dio rasta prihoda od carina zasigurno odnosi na uvoz iz trećih zemalja. Prema statistici robne razmjene za prvih pet mjeseci 2017. uvoz iz trećih zemalja je povećan za 23%, pri čemu je uvoz iz SAD veći za 118,6%, Rusije za 18,8%, a azijskih zemalja, uključujući i Kinu, za 8,4%³.

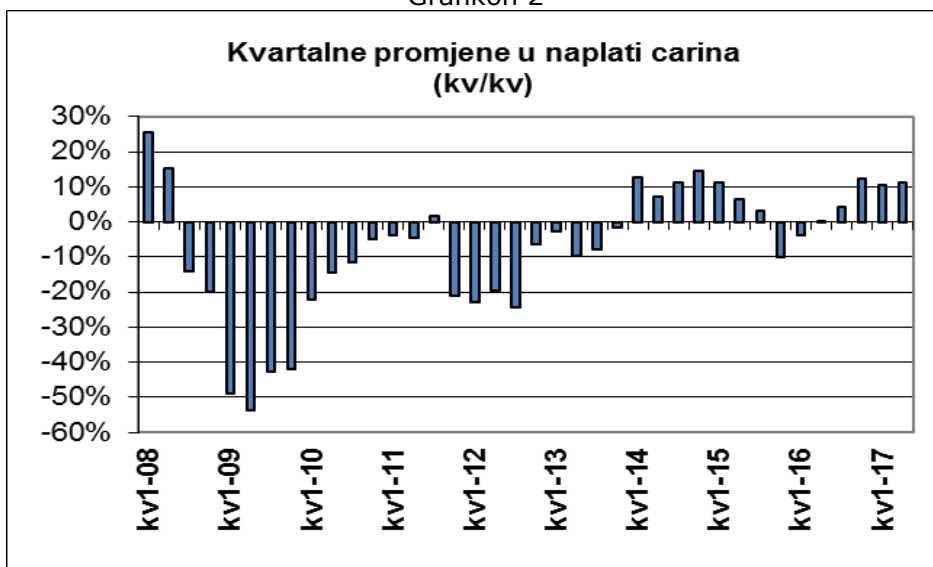
Kvartalna usporedba (Grafikon 2) pokazuje da trend pozitivnog rasta prihoda od carina traje u kontinuitetu već četiri kvartala. Nakon što je u trećem i četvrtom kvartalu 2016. ostvaren rast od 4,4% i 12,5%, respektivno u odnosu na iste kvartale 2015, u prvom kvartalu 2017. naplata carina je bila veća za 10,4%, a u dugom za 11,1% u odnosu na iste kvartale 2016.godine (Grafikon 2).

¹ Izvor podataka: preliminarni izvještaj Uprave za neizravno oporezivanje BiH za lipanj 2017.

² Gubitak prihoda od carina se procjenjuje u visini od minimalno 50 mil KM na godišnjoj razini.

³ Izvor: Agencija za statistiku BiH, saopćenje za svibanj 2017. www.bhas.ba.

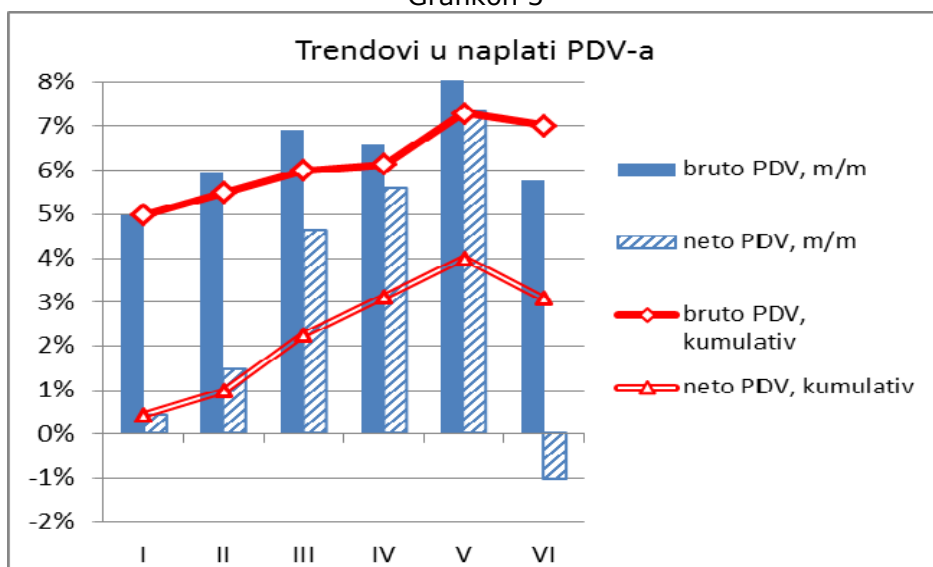
Grafikon 2

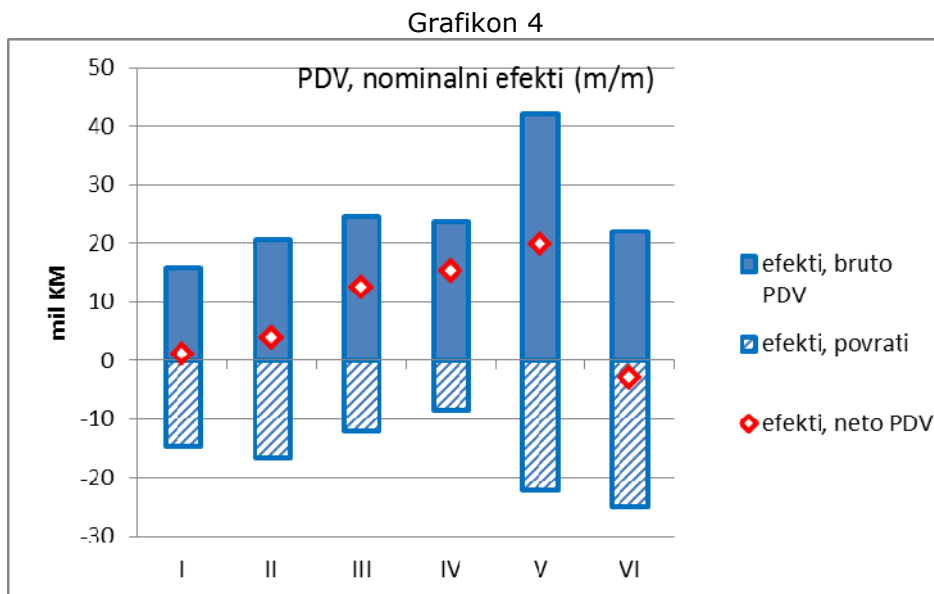
PDV

Prvo polugodište 2017. obilježio je snažan rast bruto naplate, koji je u velikoj mjeri bio neutraliziran rastom isplata povrata. Mjesečne oscilacije neto naplate PDV-a su se kretale od -1% u lipnju do 7,3% u svibnju. U lipnju je zabilježen rast bruto PDV-a od 5,8%. Zbog enormnog rasta isplata povrata u lipnju od 27,1% neto PDV-a je bio manji za 1% u odnosu na isti mjesec 2016. (Grafikon 3). Potrebno je naglasiti da će deficit neto PDV-a, koji je iskazan u preliminarnom izvještaju UNO o naplati prihoda u lipnju, biti u cijelosti nadoknađen nakon usklađivanja neusklađenih prihoda, a može se očekivati i skroman rast neto PDV-a. Visok rast bruto naplate u lipnju povećao je kumulativne efekte, te je na razini polugodišta ostvaren rast bruto PDV-a od 7%. Snažan rast povrata PDV-a u prvom polugodištu od 19,3% umanjio je kumulativni neto PDV-e, koji je u odnosu na prvo polugodište 2016. rastao po stopi od 3,1% (Grafikon 3).

Grafikon 3

Grafikon 4 pokazuje kontinuirano visoke mjesečne suficite bruto naplate, dok su se negativni efekti isplata povrata nakone privremenog poboljšanja u travnju pogoršalo u posljednja dva mjeseca.

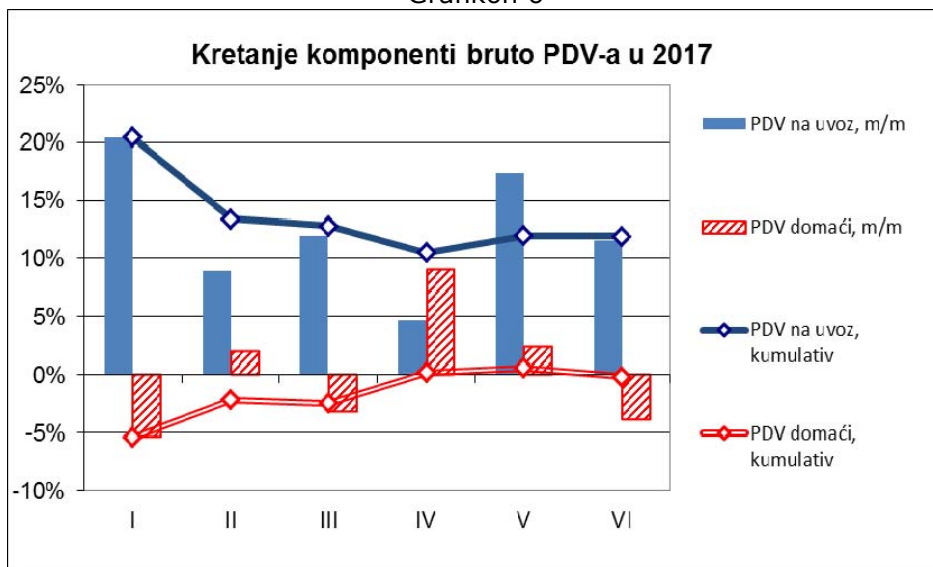
Pregled kvartalnih trendova ukazuje na nastavak pozitivnih trendova u naplati PDV-a koji traju od prvog kvartala 2016.(Grafikon 5). Nakon snažnog rasta neto PDV-a u četvrtom kvartalu 2016.od 8,1%, kao rezultat rasta uvoza i prijenosa dijela povrata u narednu godinu, u prvom kvartalu je ostvaren rast od 2,3%, a u drugom 3,9%, i pored snažnog rasta isplata povrata u svibnju i lipnju. S obzirom na činjenicu da je po preliminarnom izvještaju ostalo neusklađeno 14,2 mil KM prihoda, može se očekivati i viši rast neto PDV-a u prvom polugodištu 2017.

Kretanje kumulativa komponenti bruto PDV-a (Grafikon 6) pokazuje da je glavni razlog rasta neto PDV-a snažan rast PDV-a na uvoz u prvih šest mjeseci 2017. U lipnju su nastavljeni pozitivni trendovi, te je ostvaren rast mjesečnog PDV-a na uvoz od 11,6%, dok je rast kumulativa PDV-a

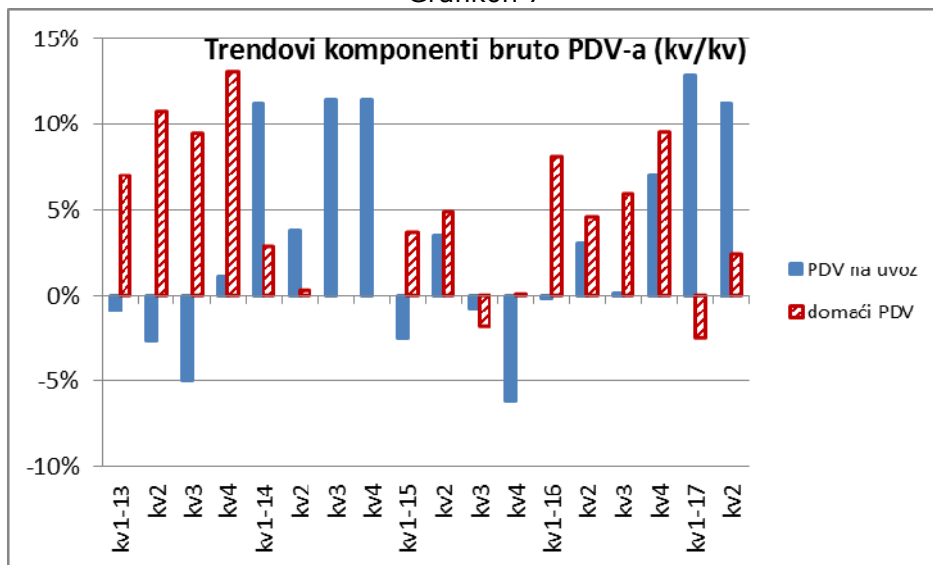
na uvoz u prvom polugodištu 2017. iznosio 11,9%. S druge strane, kretanje naplate domaćeg PDV-a je bilo podložno snažnim mjesečnim oscilacijama. U lipnju je zabilježen pad od 3,9%, dok je kumulativni rast domaćeg PDV-a na razini naplate u prvom polugodištu 2016. Nakon usklađivanja prihoda mjesečna naplata će zasigurno dostići naplatu iz lipnja 2016., dok će kumulativna naplata ostvariti blagi rast.

Grafikon 6

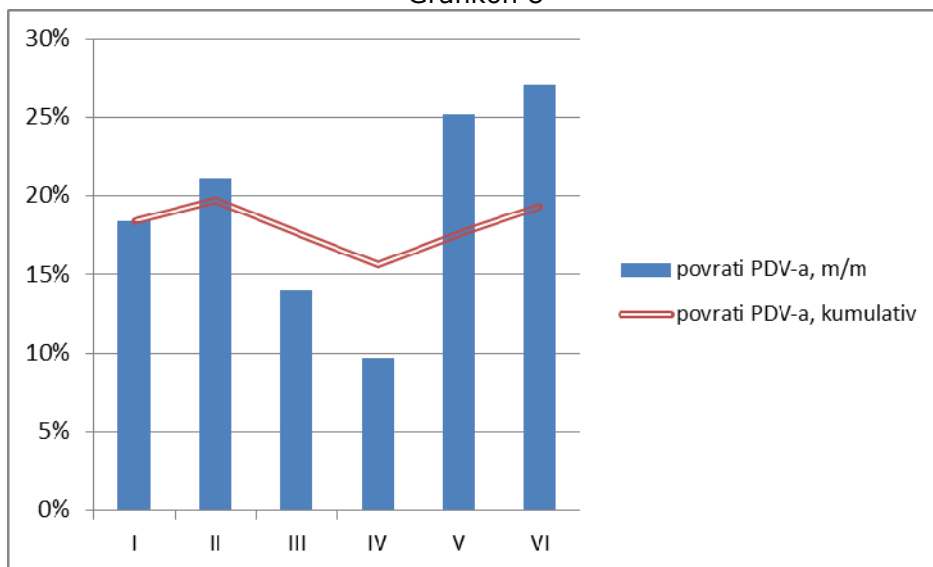
Kvartalni trendovi u naplati komponenti bruto PDV-a pokazuju visoke stope rasta PDV-a na uvoz u četvrtom kvartalu 2016, te prva dva kvartala 2017. od 7%, 12,8% i 11,2% respektivno. Međutim, primjetno je pogoršanje trendova u naplati domaćeg PDV-a, koji odražavaju i kretanje domaće potrošnje i rasta dodane vrijednosti nakon faze uvoza. Nakon rasta od 9,5% u četvrtom kvartalu 2016, u prvom kvartalu 2017. je zabilježen pad od 2,5%, a drugom rast od 2,4% u odnosu na referentni kvartal 2016. (Grafikon 7).

Grafikon 7

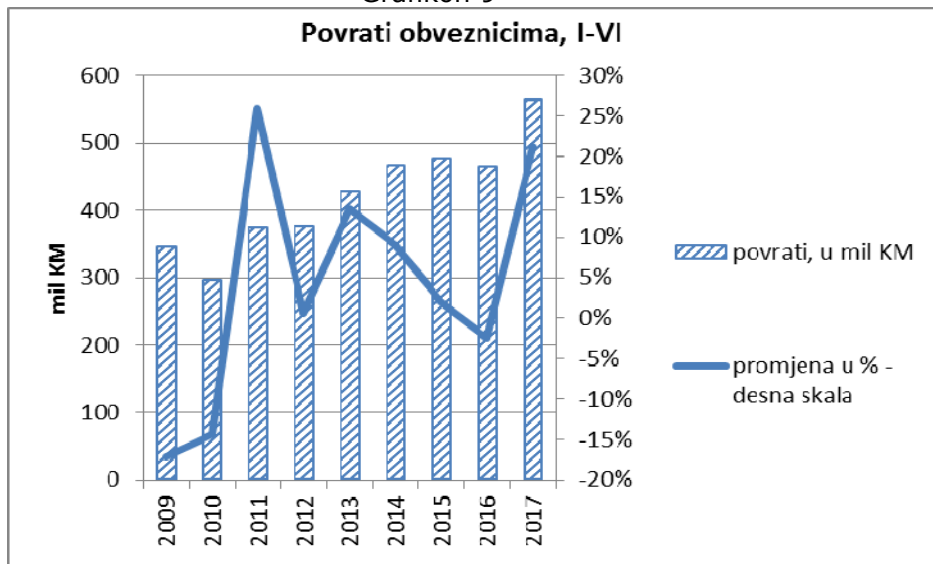
U lipnju 2017. isplate povrata obveznicima su nastavile trend rasta u odnosu na prethodne godine (Grafikon 8). Rast povrata na mjesečnoj osnovi je samo u travnju bio oko 10%, dok je u ostalim mjesecima je premašivao 15%, do maksimalnog rasta u lipnju od 27,1%.

Grafikon 8

U prvom polugodištu 2017. i nominalne isplate povrata su bile značajno iznad isplata u istom razdoblju svim prethodnim godinama od uvođenja PDV-a, dok je stopa rasta povrata najveća u posljednjih šest godina (Grafikon 9). Pregled kvartalnog rasta povrata na godišnjoj razini pokazuje veliko pogoršanje u isplatama u posljednja tri kvartala, nakon duljeg razdoblja niskih povrata, uzrokovanih prvenstveno niskim rastom investicija i uvoza.

Grafikon 9

Grafikon 10

Struktura povrata pokazuje da su isplate povrata obveznicima u prvom polugodištu povećane za 21,2%, a po osnovu međunarodnih projekata za 11,2%. Rast povrata obveznicima jednim dijelom je posljedica snažnog rasta uvoza od 11,7%, a drugim dijelom još većeg rasta izvoza od 17,3%⁴. Za šest mjeseci 2017. obveznicima je isplaćeno 98,8 mil KM povrata više nego u istom razdoblju 2016., a međunarodnim projektima više 5,3 mil KM.

Udio isplaćenih povrata u prvom polugodištu 2017. u bruto naplati PDV-a u istom razdoblju iznosi 27%, što je za 2,8 p.p. iznad udjela povrata u prvom polugodištu 2016.

Trošarine i putarina

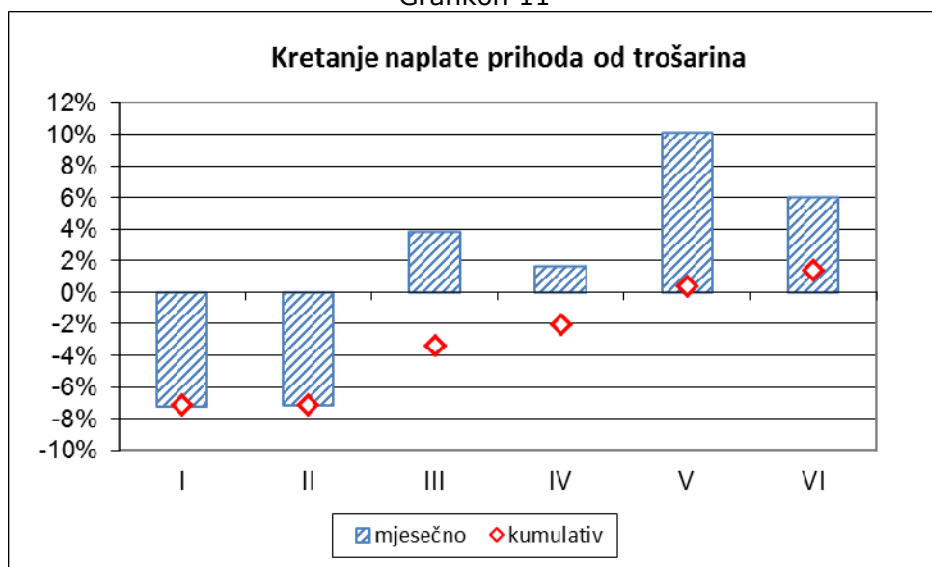
U lipnju 2017. nastavljen je trend pozitivnog rasta naplate prihoda od trošarina, mada je primjetno određeno usporavanje (Grafikon 11). Mjesečna naplata je porasla za 6,1%, a rast kumulativne naplate na razini polugodišta iznosi 1,4%.

U lipnju je zabilježen rast prihoda od trošarina na većinu trošarinskih proizvoda. Najviše stope rasta ostvarene su na trošarinama na bezalkoholna pića, te na trošarinama i putarini na derivate nafte. Zabilježen je porast naplaćenih prihoda od trošarina na uvozne duhanske prerađevine, dok je naplata trošarina na domaće duhanske prerađevine zabilježila znatno manji pad nego prethodnih mjeseci.

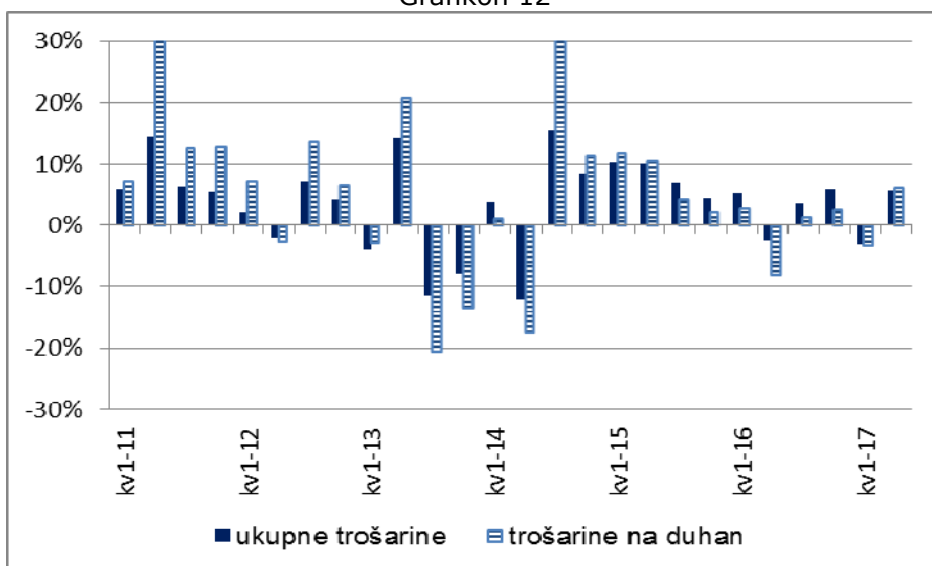
Za razliku od prvog kvartala u kojem je ostvaren pad prihoda od trošarina od 3,4%, u drugom kvartalu ostvaren je rast od 5,9% (Grafikon 12), zahvaljujući pozitivnim trendovima u svibnju i lipnju (Grafikon 11).

⁴ Izvor: Agencija za statistiku BiH, saopćenje za svibanj 2017. www.bhas.ba.

Grafikon 11

Grafikon 12

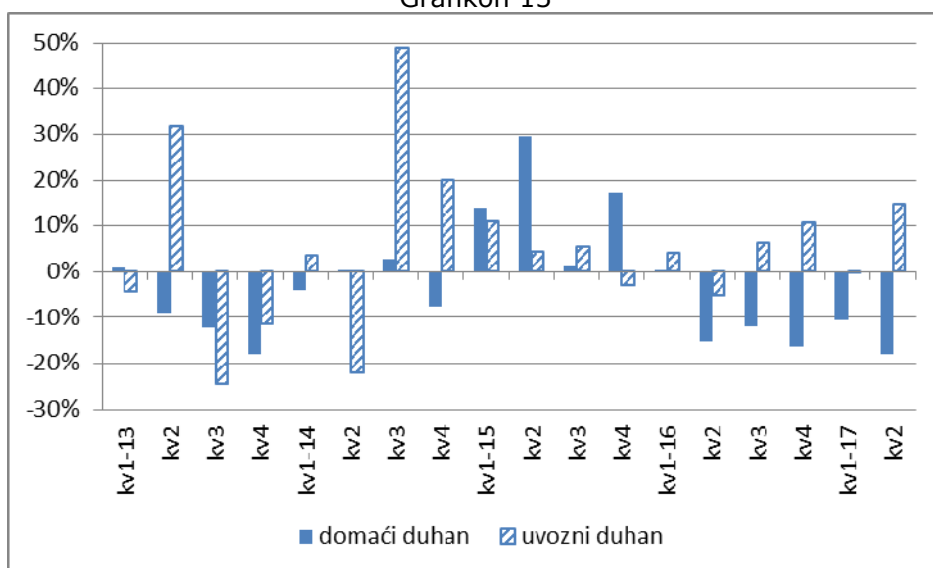
U 2016. godini trendove u naplati ukupnih trošarina determinirali su u velikoj mjeri kretanja u naplati trošarina na derivate nafte, dok su prihodi od trošarina na duhanske prerađevine bili na razini prethodne godine.

Prvi kvartal 2017. donio je lošiju naplatu i trošarina na duhanske prerađevine i trošarina na derivate nafte, koja je bila manja u odnosu na isti kvartal 2016. za 3,2% i 3,8% respektivno. U drugom kvartalu 2017. ostvaren je rast prihoda od trošarina na duhanske prerađevine od 6,1% (Grafikon 12) zahvaljujući snažnom rastu prihoda na uvezene cigarete od 14,7%. Rast naplate trošarina na uvozne cigarete je povezan sa povećanjem maloprodajnih cijena cigareta velikih uvoznika, od 1. lipnja, odnosno od 1. srpnja. Prilikom analize naplate trošarina na duhan treba imati u vidu da se radi o anticipativnoj, a ne stvarnoj potrošnji. Očekujući povećanu kupovinu cigareta pred najavljeno poskupljenje inozemne duhanske kompanije su povećale zahtjeve za izdavanjem trošarinskih markica, što se odrazilo i na rastu prihoda. Može se očekivati da će nakon

povećanja cijena cigareta u početnom razdoblju doći do stagnacije ili pada prodaje, a time i manje naplate trošarina.

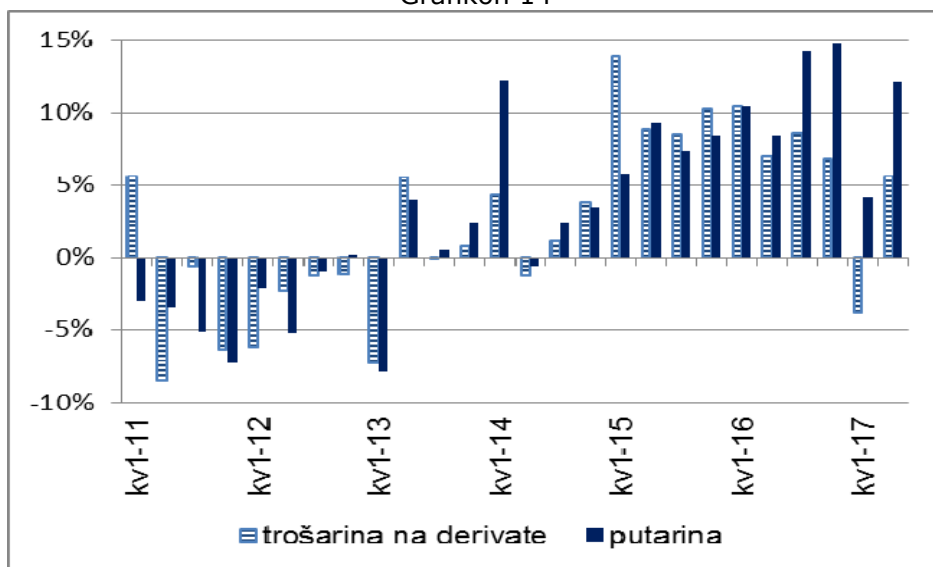
S druge strane, domaća duhanska industrija je u 2017. produbila dubioze iz prethodnih godina. Naplata trošarina na domaće duhanske prerađevine je u prvom kvartalu pala za 10,5%, a u drugom čak 17,9% u odnosu na isti kvartal 2016. (Grafikon 13). Iako je i domaća duhanska industrija najavila rast maloprodajnih cijena od 1. srpnja, efekti eventualno povećane prodaje pred povećanje cijena odrađiće se tek na naplatu prihoda od trošarina u srpnju kada se budu podnosile trošarinske prijave za lipanj 2017.

Grafikon 13

Pregled kvartalnih stopa rasta prihoda od trošarina na derivate nafte upućuje na zaključak da su lošiji trendovi u prvom kvartalu bili tek privremena epizoda u naplati ovih prihoda (Grafikon 14).

Grafikon 14

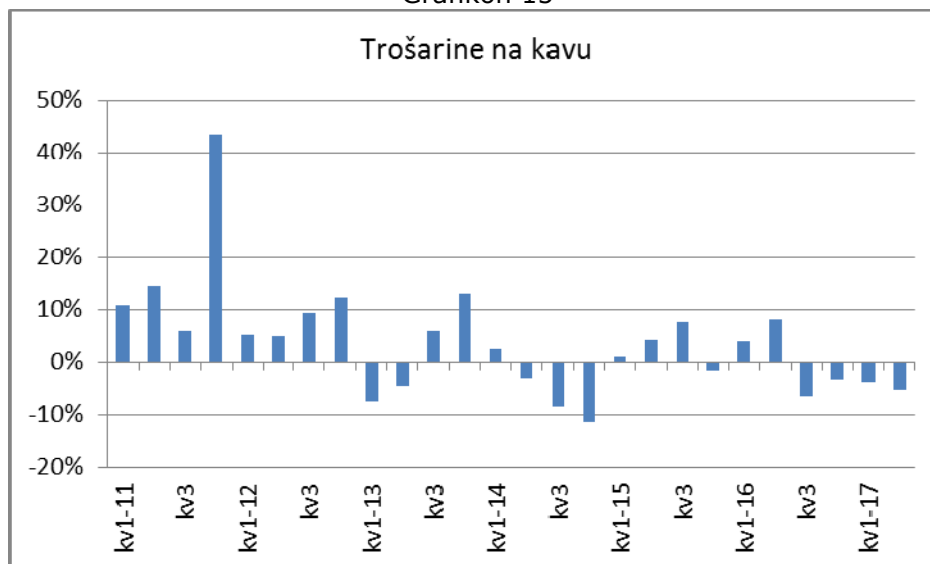
Pozitivni trendovi u naplati trošarina na derivate nafte traju u kontinuitetu od 2014.g., a bili su uzrokovani prvenstveno niskim cijenama nafte na svjetskom tržištu, koje su podsticale potrošnju derivata. Pored toga, konstantna neizvjesnost u vezi usvajanja izmjena Zakona o trošarinama u BiH, kojima se predviđa porast trošarina na derivate nafte, je uzrokovala stvaranje zaliha. Konačno, faktori koje ne treba zanemariti u analizi naplate trošarina na derivate nafte u BiH jesu i rast pograničnog prometa i porezna konkurentnost BiH kao tranzitne zemlje, kao posljedica višeg poreznog opterećenja derivata nafte i drugih roba (trošarine, PDV) i rasta ostalih pristojbi (npr. cestarina) u okruženju, koje tranzit kroz BiH, potrošnju derivata nafte i ostalih roba čine cjenovno konkurentnima.

Pad naplate trošarina u prvom kvartalu posljedica je snažnog rasta cijena nafte na svjetskom tržištu, a time i derivata nafte, na koje su potrošači reagirali manjom potrošnjom. Međutim, i pored najava dugoročnijeg rasta cijena nafte zbog oštrije kontrole ponude na svjetskom tržištu, u drugom kvartalu je došlo do stabilizacije cijena, a potom i pada cijena na svjetskom tržištu. Tržište derivata nafte u BiH je reagiralo rastom potrošnje, premda su cijene derivata ostale na razini iz prvog kvartala, bez obzira na činjenicu da je došlo do pada cijena na svjetskom tržištu.

U konačnici, u drugom kvartalu ostvaren je rast naplate trošarina na derivate nafte od 5,6%, pri čemu su prihodi od trošarina na uvezene derivate porasli za 6,4%. Rast prihoda od trošarina na domaće derivate od 4,2% u drugom kvartalu je bio nedovoljan da kompenzira pad od 12% u prvom kvartalu, te je ukupna naplata trošarina na domaće derivate na razini polugodišta bila za 3,7% manja nego u istom razdoblju 2016.

Trend negativnog rasta prihoda od trošarina na kavu traje u kontinuitetu četiri kvartala, a skroman rast od 1,6% koji je ostvaren u lipnju nije mogao nadoknaditi pad naplate u prethodnih pet mjeseci 2017.(Grafikon 15). S obzirom da je pad prihoda u prvom kvartalu 2017. iznosio 3,6%, a u drugom 5,6% može se zaključiti da se negativni trendovi u naplati trošarina na kavu pogoršavaju. Vjerojatno je takav trend odraz rasta cijena kave na berzanskim tržištima na domaće cijene, a time i na domaću potrošnju kave.

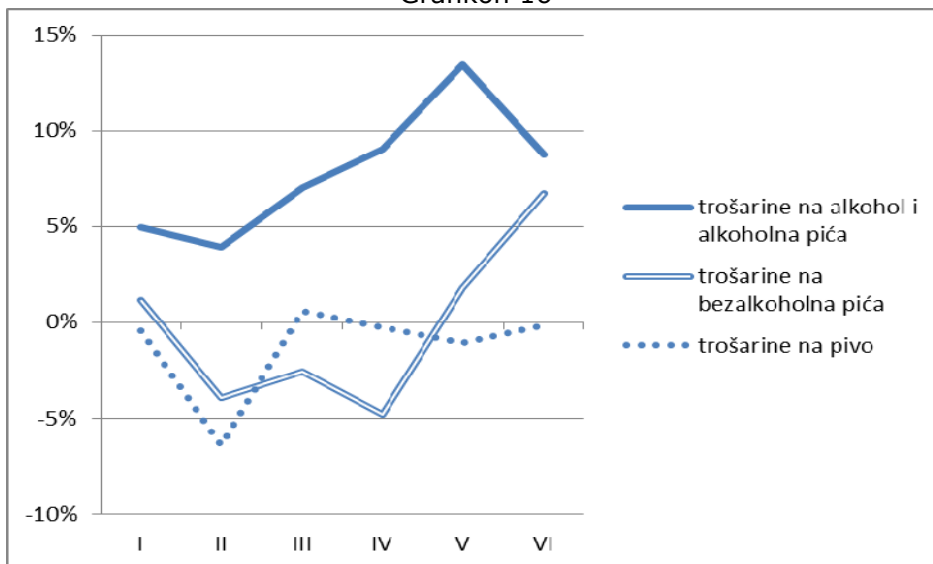
Grafikon 15

Naplata trošarina na grupaciju proizvoda koju čine pivo, alkohol, alkoholna i bezalkoholna pića u prvom polugodištu je bila za 1,6 mil KM veća nego naplata u istom razdoblju 2016. Grafikon 16 pokazuje divergentne tekuće trendove. Dok su prihodi od trošarina na pivo skoro cijelo promatrano razdoblje bili ispod naplate u 2016, prihodi od trošarina na alkohol i alkoholna pića su

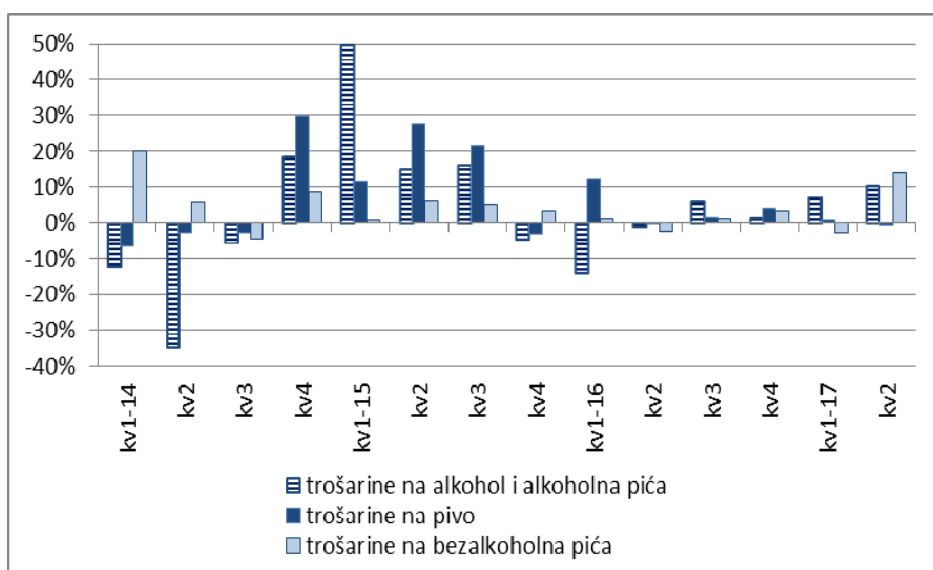
bilježili konstantno visoke stope rasta. Konačno, prihodi od trošarina na bezalkoholna pića su imali negativan trend u prvih četiri mjeseca, da bi se naglo oporavili u svibnju i lipnju.

Grafikon 16

Kvartalna kretanja naplate trošarina na alkohol i alkoholna pića pokazuju rastući trend u posljednja četiri kvartala, s tim da je u drugom kvartalu postignut rast naplate od 10,4% (Grafikon 17). Nakon negativnog rasta od 2,6% u prvom kvartalu 2017. enorman rast naplate trošarina na bezalkoholna pića u lipnju je doveo do visoke stope rasta od 14,1% u drugom kvartalu. Naplata prihoda od trošarina na pivo u prvom kvartalu 2017. bila je veća za 0,6% od naplate u istom kvartalu 2016, dok je u drugom kvartalu manja za 0,7%. Iako naplata trošarina na domaće pivo bilježi pozitivan rast od 9,8% na razini prvog polugodišta to nije bilo dovoljno za pozitivan rast ukupnih trošarina na pivo. Razlog je malen ponder domaćih piva u ukupnom tržištu piva BiH i pad prihoda od trošarina na uvozna piva od 5,3%, koji je posljedica diferenciranja stope trošarine na pivo (Grafikon 17).

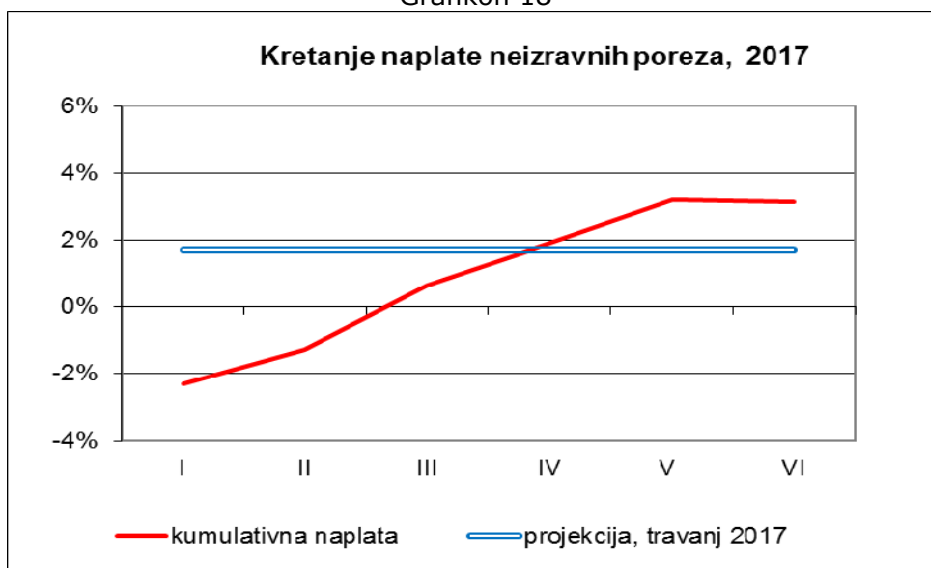
Grafikon 17

Zaključak

Prema travanjskim projekcijama⁵ Odjeljenje očekuje rast neto naplate prihoda od neizravnih poreza u 2017. u visini od 1,7%. Osnovni razlozi za nižu stopu rasta su: loši tekući trendovi iz prvog kvartala; neobičajeno visoka statistička osnovica (naplata u 2016) i prijenos značajnog dijela povrata iz 2016. u 2017.; procjene gubitaka prihoda od carina zbog primjene adaptiranog SSP; te očekivanja najvećih svjetskih proizvođača nafte da će u 2017 doći do rasta cijena na svjetskom tržištu nafte i derivata, što bi trebalo utjecati na smanjenje potrošnje derivata u BiH, a time i prihoda od trošarina i putarine. Nakon loše naplate u prvom kvartalu, kada su prihodi od neizravnih poreza porasli samo za 0,5% drugi kvartal je donio snažni rast od 5,9%, tako da je ukupan rast prihoda od neizravnih poreza na razini prvog polugodišta iznosio 3,1% (Grafikon 18).

Grafikon 18

Projekcije iz travnja su premašene kod prihoda od carina, trošarina i putarine:

- umjesto pada prihoda zbog primjene adaptiranog SSP ostvaren je rast od 12,3 mil KM;
- drugi kvartal je donio restrikciju ponude na svjetskom tržištu nafte i ponovni rast cijena, što se odrazilo na rast potrošnje, a time i prihoda od trošarina na derivate nafte i putarine u visini od 2,7 mil KM i 13,5 mil KM respektivno;
- duhanske kompanije su nakon novog povećanja trošarina 1.1.2017. samo dio dodatnog poreznog opterećenja prevalili na maloprodajne cijene da bi sačuvali tržište. Najava povećanja maloprodajnih cijena dovela je do kumuliranja zaliha cigareta po starim cijenama i neočekivanog rasta prihoda od trošarina na duhanske prerađevine od 5,8 mil KM.

Zbirni efekat navedenih faktora pozitivnog rasta iznosi oko 35 mil KM ili 1,4 p.p. rasta.

S druge strane, stopa rasta neto PDV je ispod projektirane. Snažan rast uvoza donio je rast PDV-a na uvoz iznad svih očekivanja, a neočekivano visoke stope uvoza i izvoza su donijele snažan rast povrata, koji je dodatno pogoršan prijenosom značajnih iznosa povrata iz posljednja dva mjeseca 2016., pogotovo u vezi sa međunarodnim projektima. U konačnici, enorman rast povrata je umanjio očekivani neto PDV-e.

⁵ Vid. OMA Bilten br. 142/143, www.oma.uino.gov.ba